

CÜMLE

Bir duyguyu, düşüncüyü, durumu, dileği. tam olarak anlatan, kendi içinde bir anlam ve yargı bütünlüğü taşıyan sözcük ya da sözcük topluluğuna **cümle** denir.

- Oraları her geçen gün daha çok özlüyorum. (**duygu**)
- Çevremizi her zaman temiz tutmalıyız. (**düşünce**)
- Çalıştığı iş yerinden oldukça memnunmuş. (**durum**)

ÖZDEŞ CÜMLE

Temel kavramların, konuya bakış açısının, anlatılan duygu, düşünce ya da durumun aynı olduğu cümledir.

- Ne yaşanan her olay öyküye dönüştürülebilir ne de öyküye özgü kurallar, her zaman gerçeği aynen anlatmaya uygun düşüyor.
- Baştan geçen her olaydan öykü çıkarılamaz; öykünün yapısı olup biteni olduğu gibi yansıtmaya izin vermez. (Yukarıdaki cümlelerde düşünce korunmuş; ancak söyleniş değiştirilmiştir.)

ÖRNEK

Bir yazar şöyle diyor: "Düşüncenin canı kısa sözde, onun yoğun anlatımındadır."

Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir? (ÖSS-2005)

- A) Derinliği olmayan düşünceler daha kolay anlaşılabilir.
- B) Güçlü anlatım, sağlam bir düşünce yapısı gerektirir.
- C) Bir düşüncüyü özetlerken ana noktalar üzerinde durmak gerekir.
- D) Sözü uzatmak, anlatımı gereksiz sözlerle doldurmak düşüncüyü gölgeler.
- E) Kısaltılarak anlatılan bir düşüncüyü, hemen herkes anlayabilir.

ÇÖZÜM

Yukarıdaki cümlede düşüncenin kısa ve yoğun (özlü) bir anlatımla can bulacağı anlatılıyor. O halde uzun uzadıya bir anlatımla düşünce kan kaybeder (gölgelenir). Aynı düşünce, tersinden söylenerek D seçeneğinde verilmiştir.

Doğru Seçenek: C

Karşıt (Çelişen) Cümle

Temel kavramların, konuya bakış açısının aynı olduğu; anlatılan düşünce ya da durumun farklı olduğu cümledir.

- Bir edebi eseri değerli kılan onun nasıl anlatıldığı değil neyi anlattığıdır.

- Bir edebi eser, konusuyla ne kadar ilgi çekici olursa olsun dili kullanma becerisinden yoksunsa değerli sayılmaz.

(I. cümlede eserin konusuyla değer kazanacağı söylenmiş; II. cümlede ise anlatımla değer kazanacağı savunulmuştur.)

ÖRNEK

Her ressam, aynı doğa parçasını tuvaline farklı biçimlerde yansıtır.

Bu cümlelerin sonuna, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisinin getirilmesi uygun olmaz? (ÖSS-2005)

- A) Doğa, her sanatçı için değişmez bir konu alanıdır.
- B) Çünkü olaylara, durumlara bakış açısı sanatçıdan sanatçıya değişir.
- C) Bu, aynı zamanda biçimle ilgili bir durumdur.
- D) Bunda sanatçının doğayı algılama biçiminin etkisi vardır.
- E) Bunu, yaratıcılığın bir gereği sayabiliriz.

ÇÖZÜM

Bir cümleden sonra getirilemeyecek cümle ya farklı bir konu ya da çelişen bir yargıya sahip olmalıdır. Her ressam aynı doğa parçasını farklı biçimlerde resmediyorsa bu; bakış açısının, algılama biçiminin, biçimin (üslubun) ve yaratıcılığın farkı olmasıyla açıklanabilir. Ancak her sanatçının konu olarak doğayı ele alması, yukarıdaki cümlelerin bir açıklayıcısı değildir.

Doğru Seçenek: A

Nesnel Cümle

Anlatıcının, yorum ve duygularını katmadığı, kanıtlanabilen cümleyle **nesnel** cümle denir.

- Türk tarihinin ilk yazılı belgelerinden olan Göktürk Yazıtlarında hakan Türk milletine seslenir.
- Doğu Karadeniz Bölgesi sürekli ve çok yağış aldığından buğday üretimine elverişli değildir.

Öznel Cümle

Anlatıcının, kişisel yorum ve duygularını yansıtan, kanıtlanamayan cümleyle **öznel** cümle denir.

- İnsanı büyüleyen bu çamlıkta ailece oturduk; unutulmaz, tatlı bir gün yaşadık.
- Victor Hugo, romantizmin başarılı örneklerini vererek sadece Fransa'da değil tüm dünyada beğenilmiştir.

ÖRNEK

(I) Bu yayınevi bir süredir kendi olanakları içinde sessiz, sedasız, değerli ürünler ortaya koyuyor. (II) Kırkı aşkın kitap çıkaran bir bu yayınevinin dikkati çeken bir özelliği çok iyi kitaplar seçmesi. (III) Bunlar kimsenin aklına gelmeyen, titizlikle araştırılıp bulunmuş kitaplar. (IV) Ayrıca bu yayınevi, kitapların basımına özen gösteriyor, çevirilerin düzgün ve doğru olmasına dikkat ediyor. (V) Her kitabın sonuna, yazar ve yapıt adlarını gösteren bir dizin ve kaynakça ekliyor. (V) Bu özelliklerin hepsi nitelikli bir baskı ile buluştuğunda ortaya iyi kitaplar çıkıyor.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde kişisel düşüncelere yer verilmemiştir? (ÖSS-2004)

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

ÇÖZÜM

I. de ürünlerin “değerli” olması, II. de kitapların “çok iyi” olması, III. de kitapların “titizlikle” araştırılması, IV. de kitapların basımına özen gösterilmesi, VI. da ortaya “iyi” kitapların çıkması kişisel düşünceler (duygu, yorum)dir. V. de böyle bir sözcük kullanılmamıştır.

Doğru Seçenek: E

Doğrudan Anlatım

Birinin sözünü, ağızdan çıktığı şekliyle aktaran cümledir.

- Başkan: Konuyla ilgili bir basın toplantısı düzenleyeceğiz.” dedi.
- Öğrencileri için her fedakârlığı yapar, diyorlar.

Dolaylı Anlatım

Birinin sözünü, ağızdan çıktığı şekliyle değil değiştirerek aktaran cümledir.

- Başkan, konuyla ilgili bir basın toplantısı düzenleyeceğini açıkladı.
- Kimsenin izin almadan dışarıya çıkmaması gerektiğini söyledi.

Neden-Sonuç Cümlesi

Yargıyı nedeniyle birlikte içeren cümledir. Bazen biri, bazen diğeri önce söylenir.

- Bizim derdimizi anlamadığından bize bir yararı olmadı. (gerekçe-sonuç)
- Akşam erken yattı; yarın iki yazılısı varmış. (sonuç-gerekçe)

NOT

Neden sonuç ilişkisi, bağımsız iki cümle için de söz konusu olabilir.

- Ne sen gelin oldun ne ben güveyi (neden)
Onun için açık gider gözlerim (sonuç)

ÖRNEK

Aşağıdakilerin hangisinde yargının nedeni belirtilmemiştir? (ÖSS-2003)

- A) Ülke toprakları yanlış kullanım yüzünden yok olup gitmektedir.
B) Ülkede tarımsal üretimi geliştirmeye yönelik çalışmalar yıldan yıla azalmaktadır.
C) Tarıma yeterince önem verilmediğinden bu ülke, pamuk, sebze, meyve üretiminde dünya sıralamasında gerilerde yer almaktadır.
D) Kimi ülkelerde, tarıma dayalı üretimin bilinçli bir biçimde yapılmaması, halk sağlığı bakımından tehlike oluşturmaktadır.
E) Çevre bilincinin yeterince gelişmemiş olması, hava ve su kirliliğine yol açmaktadır.

ÇÖZÜM

A'da toprakların yok olup gitmesinin nedeni, yanlış kullanım

C'de üretimde gerilerde olmasının nedeni tarıma yeterince önem verilmemesi

D'de tarıma dayalı üretimin halk sağlığını tehdit etmesinin nedeni, üretimin bilinçli yapılmaması

E'de hava ve su kirliliğinin nedeni, çevre bilincinin yeterince gelişmemesi olarak verilmiş. Bütün bunlar "hangi nedenle" sorusunu düşündürüyor.

B'de çalışmaların giderek azalmasının nedeni verilmemiş. Bu cümlede aşamalı bir durum söz konusudur.

Doğru Seçenek: B

Amaç-Sonuç Cümlesi

Yargıyı amacıyla birlikte içeren cümledir. Bazen biri, bazen diğeri önce söylenir.

- Tatilimizi köyde geçirmek üzere biz de bugün yola çıkıyoruz. (amaç-sonuç)
- Yurt dışına gitti; iyi bir öğrenim görmek istiyor. (sonuç-amaç)

NOT

Çoğu zaman aynı sözcüklerin hem neden-sonuç hem de amaç-sonuç ilgisi kurduğu görülür.

Şart (Koşul) Cümlesi

Yargının gerçekleşmesinin bir koşula bağlı olduğu cümledir.

- Onu görürsen buraya gelmesi gerektiğini ona söyle.
- Bana bir saat içinde geri dönmek üzere izin verdi.
- Bu kitabı okudukça bilgim artıyor.

ÖRNEK

(I) Halk türkülerimizi, ezgi ve şiir bakımından kıvamını bulmuş sanat eserleri sayabiliriz. (II) Bunları söyleyenlerin seslerindeki ve okuyuşlarındaki pürüzler ayıklanınca klasik denecek kadar sağlam eserler çıkar ortaya. (III) Ne var ki türkülerini söyleyen ve aşık diye anılan halk sanatçılarının kimilerinin sesleri, bu eserlerin değerini gölgeliyor. (IV) Kimileri de türkülerini aşırı bir duygusallıkla söylüyor. (V) Bunlarda türkünün özüne göre değişen bir incelik, bir yorum görülüyor.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde yargı, bir koşula bağlanmıştır? (ÖSS-1999 iptal)

- A) I. B) II. D) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM

II. cümlede halk türkülerini söyleyenlerin seslerindeki ve okunuşlarındaki pürüzler ayıklanınca (ayıklanması koşuluyla, ayıklanırsa) klasik denecek kadar sağlam eserler ortaya çıkar deniyor.

Doğru Seçenek: B

Karşılaştırma

En az iki kişi, varlık, kavram ya da durum arasında eşitlik, üstünlük ya da farklılık bakımından diğerleriyle kıyaslayan cümledir.

- Konuya çalış ki derece alabilesin.
- Bundan daha güzel resimler yapabilirsin.
- En güzel baklavayı ninem yapardı.
- Seni gördüğümde mutlu oluyorum.
- Öykülerini şiirleri kadar beğenmedim.

ÖRNEK

(I) Roman yazarken konuşmalara yer vermek çoğunlukla kaçınılmazdır. (II) Hatta salt konuşmalardan oluşan romanlar bile vardır. (III) Bu romanlarda herhalde amaç, tip yaratmaktır. (IV) İki satırlık bir konuşma, bir karakteri on sayfalık bir betimlemenden daha başarılı bir biçimde çizebilir. (V) Bunun başarılı örneklerine M.Ş. Esendal'ın Ayaşlı ve Kiracıları adlı yapıtında rastlıyoruz.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde "karşılaştırma" yapılmıştır? (ÖSS-2001)

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM

IV. cümlede bir karakteri çizebilmedeki başarısı açısından iki satırlık bir konuşma ile on sayfalık bir betimleme karşılaştırılmış. "Daha" üstünlük derecesi de belirtilmiştir.

Doğru Seçenek: D

Karşıtlıklardan Yararlanma

Varlıkların birbirine karşıt olabilecek durumlarını içeren cümledir.

- Evi birbirine katan, küçük yaramaz, babası eve gelince süt dökmüş kedi gibi bir köşeye siner, sesi soluğu çıkmazdı. (aynı varlığın karşıt durumları)
- İnsanlar kanlı bıçaklıysa bile, çiçekler sevgi taşır pencereden pencereye. (farklı varlıkların karşıt durumları)

ÖRNEK

(I) Günü gününe pek uymaz bu kentin. (II) Bir bakarsın, yaz ortasında buz kesmişsin; bir bakarsın, kasım ortasında ceket fazla gelmiş. (III) Geçen eylül ayının son günü kente yağmur yağarken, kentin sırtını dayadığı dağa kar yağıyordu. (IV) Ertesi gün ise mayıs sonu güneşine benzeyen, pırıl pırıl bir hava... (V) Neredeyse tüm ekim ayı, böyle geçti. (VI) Oysa daha güneyimizdeki bir başka kente çoktan kış gelmişti.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerden hangisi kendinden önceki cümlenin açıklaması durumundadır? (ÖSS-2000)

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

ÇÖZÜM

I. cümlede kentin günü gününe pek uymadığını, II. cümle örnekleyerek açıklamaktadır. Bir bakarsın yaz ortasında buz kesmişsin (günü gününe uymadığının ispatı için bir örnek); bir bakarsın kasım ortasında ceket fazla gelmiş (günü gününe uymadığının bir diğer örneği).

Doğru Seçenek: A

Değerlendirme (Eleştiri)

Sanatçı ya da eser hakkında hüküm veren cümledir. Nesnel veya öznel, olumlu veya olumsuz olabilir.

- Reşat Nuri, hemen hemen her romanında ideal bir tip sergiliyor. (nesnel)
- Bana oyun yazarlığında daha başarılı geliyor. (öznel)
- Bu romanda sanatçı kişileri gerçek hayattan almakla okunurluğunu artırmak istemiş. (olumlu)
- Bu konudaki titizliği çevresine zarar veriyor. (olumsuz)
- Bilinen konuları işlemesine rağmen farklı üslubuyla umut veren bir sanatçı. (olumlu ve olumsuz)
- Romanlarında, yaşananları hiç değiştirmeden anlatıyor. (olumlu mu olumsuz mu belli değil)

ÖRNEK

(I) Bu yapıt, romantik romanın bütün özelliklerini taşımaktadır. (II) Romandaki olaylar bilinçli olarak seçilmemiştir. (III) Romancı, olayları istediği biçimde geliştirmek için rastlantılardan büyük ölçüde yararlanmıştır. (IV) Olaylar öyküdeki neden-sonuç kopukluğuna karşın, kişilerin konuşmalarını yansıtmadaki başarısı romanın en güçlü yanlarından biridir. (V) Kişiler, kültür düzeylerine uygun biçimde konuşulmuştur.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde, sözü edilen yapıtın "hem olumlu hem de olumsuz" yönleri bir arada verilmiştir? (ÖSS-2002)

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM

IV. cümlede neden – sonuç kopukluğu (olumsuz), konuşmaları yansıtmadaki başarısı (olumlu) bir değerlendirme (eleştiridir).

Doğru Seçenek: D

Yorumlama (Tahmin, Sezgi)

Bir duruma bakarak çıkarım yapma ifadesi taşıyan cümledir.

- Mala çok düşkün biri olduğunu konuşmalarından çıkarmıştım.
- Ameliyata gerek kalmayacağını ben önceden anlamıştım.
- Bu konuyu, öğretmenle rahatça konuşmuş olabileceğini düşünüyorum.

ÖRNEK

(I) Anadoluhisarı'nın bulunduğu bölgenin tarihi, eskiye dayanıyor. (II) Kaynaklara göre, Anadoluhisarı, Boğaz'dan geçişleri kontrol etmek amacıyla Yıldırım Beyazıt tarafından yaptırılmış. (III) Yapılırken kullanılan malzemeler arasında, Bizans yapılarından alınmış taşlar da var. (IV) Bu durum, burada eski bir Zeus Tapınağı'nın bulunduğu yolundaki düşünceleri daha da güçlendiriyor. (V) Boğaz'ın en dar yerinde, Göksu Deresi kıyısında bulunan bu bölgenin, bugün olduğu gibi, Osmanlı öncesinde de yerleşim alanı olarak kullanıldığı çeşitli kaynaklarda belirtiliyor.

Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde belirtilenler "tahmin" niteliği taşımaktadır? (ÖSS-2000)

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM

IV. cümlede, "Bu durum, burada eski bir Zeus Tapınağı'nın bulunduğu yolundaki düşünceleri (tahminleri) daha da güçlendiriyor. Yani bu, henüz kanıtlanmadı.

Doğru Seçenek: A

Tanımlama

"...nedir" sorusuna cevap veren cümledir. Genelde iki ögeli isim cümlesidir.

- Sıfatlar, isimleri niteleyen veya belirten sözcüklerdir.

Açıklama

Bir kişi, kavram, olay, nesne veya durumla ilgili bilgi veren cümledir. Öncesindeki yargıya "yani, şöyle ki, çünkü" gibi sözcüklerle bağlanabilir.

- Bazen keşke televizyon olmasaydı diyorum. Televizyonun zamanımı çaldığını düşünüyorum.
- Yalnızlıktan çok korkuyor; birisi olmadan evde kalamıyordu.

Aşamalı Anlatım

Bir durumun zamanla olumlu ya da olumsuz değişmesini anlatan cümledir.

- Halkımız **günden güne** bilinçleniyor.
- Ayşe **gün geçtikçe** güzelleşiyor.
- Okudukça yeni şeyler öğreniyor, öğrendikçe kendine güveniyor, güveni arttıkça daha da başarılı oluyor.

Üslup Cümlesi

Bir sanatçının söyleyiş özelliği, kelimeleri seçme ve kullanma tarzıdır.

- Herkes aynı konuyu işliyor, ama o aynı konuyu **halk diliyle, halk söyleyişleriyle** şirirleştiriyor.
- Öykülerinde çok **yalın** bir dil kullanır.

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde üslupla ilgili bir özelliğe değinilmemiştir? (ÖSS-2004)

- A) Sağlam bir roman tekniğinin yanı sıra canlı, en az sözcükle çok şey anlatmayı amaçlayan, yoğun bir anlatımı vardı.
- B) Şiirlerindeki, okurun değişik duygularını etkileyen imgeleri, sıradan sözcüklere yeni anlamlar yükleyerek oluşturdu.
- C) Yapıtlarındaki karakterler, halk arasından seçilmiş, zengin bir duygu dünyası olmayan, tek boyutlu kişilerdi.
- D) Şiirlerini oluştururken sözcükleri, ses, anlam ve çağrışım yönünden sıkı bir değerlendirmeden geçirerek kullanırdı.
- E) Betimlemelerinde gözlem gücü ağır basar, özentili ve coşkulu bir söyleyişten özellikle kaçınırdı.

ÇÖZÜM

A'da yoğun bir anlatım, B'de sıradan sözcüklere yeni anlamlar yükleyerek, D'de sözcüklerin belirli ilkeler gözetilerek kullanılması, E'de üzüntü ve coşkulu bir söyleyiş nasıl anlatılmakta sorusunu düşündürür. Yani dilin ve sözcüklerin nasıl kullanıldığını belirtiyor.

Doğru Seçenek: C

İçerik Cümlesi

Sanatçının ele aldığı konuyu, anlattıklarını içeren cümledir.

- Yaban, Kurtuluş Savaşı yılları Anadolu'sunu başarıyla bize aktarıyor.
- Yunus Emre, bugünkü insanların yeterince gönüllerinde hissedemediği insan sevgisini şiirleştirmiştir.

ÖRNEK

(I) Bu kitabın dört bölümü, aslında birer uzun makale olarak düşünülmüş. (II) Dördü de ayrı ayrı temaları işliyor. (III) Bu temalar: Osmanlı-Türk müziğinin öğretimi, icra üslubu, makamları ve bunları kuşaktan kuşağa aktarma yöntemleri... (IV) Yani Türk müziğinin belirleyici özellikleri... (V) Bütün bunlarla, geleneksel Osmanlı-Türk müziğinin çeşitli yönlerine ışık tutuluyor ve onun belirgin nitelikleri ortaya konuyor.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisi sözü edilen kitabın içeriğiyle ilgili değildir? (ÖSS-1996)

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM

I. cümlede uzun birer makale olarak düşünülen dört bölüm, içerikle ilgili "neler anlatılmakta" sorusunu düşündürmüyor. Oysa diğer cümlelerde "neler anlatıldığı" tek tek belirtiliyor.

Doğru Seçenek: A

Varsayım

Gerçekte olmayan bir durumu bir süre için var kabul etmektir.

- Diyelim ki büyük ödülü sen kazandın.
- Varsayalım ki Fatih, İstanbul'u fethetmedi.

Öneri

Bir sorunun çözülmesi, bir eksikliğin giderilmesi için yapılması gerekeni belirten kişisel görüştür.

- Kitabınızın sonuna bir kaynakça eklemeniz okurun yararına olacaktır.
- Konuyu iyi kavramak için bol bol soru çözmeliyiz.

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisi bir öneri içermektedir?

(ÖSS-1998)

- A) Planınızı değerlendirdiğimizde onun beklentilerinizi tümüyle karşılamadığını gördük.
- B) Planınız güzel, ama onun bizim amacımıza uygun olduğunu söyleyemeyiz.
- C) Planınızı yeniden gözden geçirmenizin doğru olacağını düşünüyoruz.
- D) Planınız kolayca uygulanabilmesi için kimi yerlerinde değişiklik yaptık.
- E) Planınızın titiz bir çalışmanın ürünü olduğu belli; ama biz daha farklı özellikler arıyorduk.

ÇÖZÜM

C seçeneğinde "Planınızı yeniden gözden geçirmenizin doğru olacağını düşünüyoruz." yani "Bunu size öneriyoruz." deniyor.

Doğru Seçenek: C

Tasari

Kişinin yapmayı düşündüğü, istediği şeydir.

- Önümüzdeki yıl yeni bir ev almayı düşünüyorum.
- Bu kitaba yeni bir şiir ekleyeceğim.

Olasılık (İhtimal)

Bir eylemin gerçekleşip gerçekleşmeme ihtimalidir.

- Mahkeme bugün sonuçlanmayabilir.
- Şimdi bizim oralara bahar gelmiş, havalar ısınmıştır.
- Bütün dediklerimi duymuş olmalı.

Takdir (Beğeni)

Bir kişiyi, sözü, eseri, davranışı... iyi ve güzel bulmadır.

- Kardeşim, çalışkanlığı ve dürüstlüğüyle herkesin sevgi ve saygısını kazandı.
- Kurtuluş Savaşımız, bağımsızlık mücadelesi veren diğer uluslar için örnek olmuştur.

Ön Yargı

Bir kişi, varlık, sanatçı, sanat eseriyle ilgili olarak önceden edinilmiş olumlu ya da olumsuz **kesin** kanıdır.

- Köprülü kavşaklar trafik sorununa asla bir çözüm getiremez.
- Hiç kimse ciltlerce kitap okumadan iyi bir şair olamaz.

Yakınma

- Bir kişiden, sözden, durumdan memnun olmamak, sızlanmak, huzursuzluğu dile getirmektir.
- Vurdulu kırdılı filmlerin çocukların saf dünyasını kararttığı da bir gerçek.
- Olur olmaz işlerle uğraşması hepimizi üzüyor.

Hayıflanma

Bir olay ya da durum karşısında üzüntü duymak, yaptıklarından pişman olmaktır. Bu durum “vah, eyvah, yazık, keşke” gibi sözcüklerle ifade edilir.

- Keşke sınavlarıma daha iyi çalışsaydım.

ÖRNEK

(I) Ortaokul yıllarımda arkadaşlarla dersten çıkar çıkmaz, okulumuzun bulunduğu tepeden iner, güzelim gül bahçeleriyle çevrelenmiş evlerin önünden geçerek kıyıya koşardık. (II) Dalgalarla oynarken içimizden biri bağırdı: “Yunuslar geçiyor!” (III) Sonraları hangi denize baksam, böyle sürü halinde geçen yunuslar canlanırdı gözlerimde. (IV) Açıklardaki tek bir yunusu fark edip sevinç çığlıkları atanları gördükçe gerçekten çok etkilenirdim. (V) Yıllarca yunusların sürü gözlerimin önünde geçtiğini, zamanın hepimizi, az rastlanılan anların son tanıklarına çevirdiğini nasıl anlatabilirdim onlara?

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde yakınma söz konusudur? (ÖSS–2005)

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÇÖZÜM

Parçanın son cümlesinde yazar, yunusların neslinin tükenmekte olduğunu yakınlıkla (üzülerek, sızlanarak) anlatıyor. Yunusların sürü sürü geçişinin az rastlanılan bir olay olduğunu, kendisinin de son tanıklarından olduğunu ve bunu yunuslara anlatmanın olanaksız olduğunu yakınlıkla dile getiriyor.

Doğru Seçenek: E

Kinayeli Anlatım

Sözün imalı olarak tam karşıt bir anlam içerebilecek biçimde kullanmaktır.

- Çok başarılı olduğun karnedeki sıfırlardan belli.

Küçümseme

Bir kişi ya da durumu olduğundan az ya da küçük gösterme ifadesi taşıyan cümledir.

- O okuyacak, adam olacak da bize bakacak.

Cümle Tamamlama

Boş bırakılan yere getirilebilecek ifade verilen bölümle anlamca paralel olmalıdır. Dolayısıyla cümlemin verilen bölümü doğru anlaşılmalıdır.

- Gölge oyununun kültürümüzden silinip gitmesinin nedeni...

Cümlede boş bırakılan yere olumlu bir durumun getirilmesi yanlış olur. Çünkü silinip gitmek olumsuz bir durumdur.

...bir zamanlar Osmanlı yaşayışının aynası olmasıdır. (yanlış)

...yeni ve özgün söyleyiş ortaya koyamamasıdır. (doğru)

KONU TESTİ

(Bu test için tavsiye edilen süre 16 dakikadır.)

1. İnsanlar kötülüğe sel gibi akıp giderler, çünkü yol düz ve kısırdır. Fakat iyiliğin önüne Allah alın terini koymuştur...

Yukarıdaki sözler, düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisiyle sürdürülebilir?

- A) İyilik yapmak o kadar zor değildir.
B) Bu sebeple iyilikte zorluk vardır.
C) İyilik yapmak pek önemli sayılmaz.
D) Kötülük, insanın kişiliğini yansıtır.
E) Kötü insanlardan kaçınmak gerekir.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sitem söz konusudur?

- A) Masamı toparlayayım da hemen geleyim.
B) Ankara'ya gelmişsin de bize uğramamışsın.
C) Ödevini yapsın da nasıl yaparsa yapsın.
D) Arkadaşlarla bizde konuştuk da konuştuk.
E) Sözümü dinlesin de onu bağışlayayım.

3. Aşağıdaki cümlelerden hangisi öznel bir yargıdır?

- A) Sözcükleri, değişik anlamlarda kullanmaktan kaynaklanan çarpıcı bir anlatımı vardı.
B) Öykülerin konularını genellikle gerçek yaşamdan, çevresinde olup bitenlerden almıştır.
C) Yazarın, ilk kitabındaki dil yanlışlarına bu eserde rastlayamazsınız.
D) Şiirlerinde, edebi sanatlar, özellikle kişileştirme ve benzetmeye yer veriyor.
E) Roman kahramanlarını Anadolu insanlarından seçmiş, onları gerçeğe uygun bir şekilde betimlemişti.

4. (I) Herkes toplumdaki okuma alışkanlığının kısırlığından söz ediyor. (II) Günden güne az okuyan, hatta okumayan bir toplum oluyoruz. (III) Okullarımızda bile, birkaç edebiyat öğretmeninin gayreti hariç, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılmıyor. (IV) İş, yetişkinler olarak bize düşüyor, evde çocuklarımıza televizyon seyrettirmek yerine sürekli kitap okumalarını sağlamalıyız. (V) Televizyon seyrederek çocukların sadece o zaman diliminde hoş vakit geçirdiğini ama gelecekte onlara bu durumun hiçbir yararı olmadığını bilmeliyiz.

Paragraftaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir “öneri” söz konusudur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

5. Bir fenalık ettinse, arkasından hemen bir iyilik yap ki o fenalık, defterinden silinsin.

Bu cümle aşağıdakilerden hangisine anlamca en yakındır?

- A) Bir insan, yaptığı kötülükleri ancak iyilik yaparak ortadan kaldırır.
B) Her insan iyilik yapmakla sorumludur ve yeri geldiğinde iyilik yapmalıdır.
C) İyilik yapmak kadar kötülük yapmak da insana özgü bir davranıştır.
D) Sürekli kötülük yapan birinden iyilik beklememek gerekir.
E) Kimi insanlar iyilik yapayım derken farkında olmadan kötülük yaparlar.

6. (I) Son günlerde eleştiri yazısı okumuyorum. (II) Bugünlerde çoğu eleştirmen yazılarında öznel davranıyor. (III) Gerçi objektif tutum sergileyen eleştirmenler de yok değil. (IV) Bilindiği gibi, eleştirmenin sanat anlayışı ne olursa olsun, eleştirmenin tarafsız olması gerekir. (V) Tarafsızlığın, eleştirmenin en temel özelliği olduğunu her okur biliyor. (VI) Tarafsızlığını yitiren eleştirmenin değerlendirmelerini okumak sıkıyor insanı.

Paragraftaki numaralanmış cümlelerden hangisi kendinden önceki cümlelerin nedenidir?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI

7. (I) Her şiiri severek, içten okumam, ancak bu şiir gerçekten farklı. (II) Şair, sözcükleri gelişigüzel dizmemiş, sanki gönlünü sayfalarla aktarmış. (III) Şiirde büyümlü sözcüklerin egemenliği söz konusu. (IV) Ancak birkaç sözcüğün o şiirde işi ne diye de düşünmedim değil. (V) Şiirin kulağa hoş gelen müzikalitesini ise inkâr edecek değilim.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde olumsuz eleştiri söz konusudur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

8. (I) Yarın bir toplantım var diye aramızdan ayrıldı. (II) Doğru Keçiören'deki annesinin evine gitmiş. (III) Babası eve gelene kadar annesiyle konuşmuş. (IV) Annesinin hazırladığı yemeği yiyip hemen evine geri dönmüş. (V) Yeterince çalışamamış ve erken yatmış.

Parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisinde neden-sonuç ilişkisi söz konusudur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde öznel değerlendirme söz konusudur?

- A) Damlaya damlaya göl olur.
B) Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
C) Bakarsan bağ olur; bakmazsan dağ olur.
D) Açma sırrını dostuna, o da söyler dostuna.
E) Ek tohumun hasını, çekme yiyecek yasını.

10. (I) Bugüne kadar elliden fazla eser yazmış ve yayımlamıştır. (II) Şiirden çok düzyazıya önem vermiştir. (III) Eserlerinin çoğunu roman ve öyküleri oluşturmaktadır. (IV) Roman ve öykülerinde kısa ve devrik cümleler kullanır. (V) Konu seçiminde kendini pek sınırlamaz, her şey onun eserlerinin konusu olur.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisi, sözü edilen yazarın üslûbuyla ilgilidir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

11. "Uluslararası alanda yer alabilmemiz ancak Anadolu'yu dile getiren yapıtlarla mümkündür."

Bu görüşte olan bir yazarın, aşağıdakilerden hangisini söylemesi beklenmez?

- A) Ulusal motifleri tanımadan evrensel sanata ulaşamaz.
B) Bir yazar için konu değil, konunun işleniş önemli.
C) Bir yazar, kentten en uzak köye kadar yerli konulara önem vermelidir.
D) Sadece Batılı anlayışı önemseyen yazarlar büyük eserler veremezler.
E) Yerli hayattan, halk zevkine uzak yapıtlar yeterince özgün değildir.

12. I. Kurnazlıklar ve ihanetler ancak beceriksizliğin ürünüdür.

II. Bir başkasından kurnaz olabilirsiniz, ama herkesten kurnaz olamazsınız.

III. Herkesten kurnaz olduğunu sanan insanlar sadece kendini kandırır.

IV. Kurnaz insana dikkat ediniz, o biraz da aklını kullanır.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I. ve II. B) I. ve III. C) I. ve IV.
D) II. ve III. E) II. ve IV.

13. (I) Şiir kitabınızın ikinci baskısını da aldım. (II) İkinci baskıya son yazdığınız uzun bir şiirinizi de eklemiştir. (III) Son şiirinizde yine gurbet duygulanmalarınızı etkilenerek okudum. (IV) Ancak bu şiirinizde ölçü gözetmemişsiniz, şiirinizi serbest yazmışsınız. (V) Uyak kaygısı taşımadığınızı da belirgin bir özellik olarak hemen tespit ettim.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde şiirlerin içeriğiyle ilgili bilgi verilmektedir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

14. (I) Yaşına başına bakmadan oğlu gibi, mürebbiyenin tuzağına düşer. (II) Yazarın ona "Dehri" adını vermesi, ukalâlığını yüzüne vurmak içindir. (III) "Dehri" Osmanlıcada "dünyanın sonsuzluğuna inanıp öte dünyayı inkâr eden" anlamına gelir. (IV) Çirkin, en karaktersiz bir kadın olan Potich, onun budalalığundan bol bol yararlanır. (V) Dehri Bey zengin, yakışıklı ama kültürsüz bir delikanlıdır.

Yukarıdaki cümlelerden hangisi "tanımlama" cümlesi niteliği taşımaktadır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

15. Aşağıdaki cümlelerden hangisi "olasılık" bildirmektedir?

- A) Bu saatten sonra artık onu aramak istemiyordu.
B) Okuduğu herhangi bir metni anlayamadığından şikâyet ediyordu.
C) Toplantının sonuna kadar, sataşsalar da, hiç konuşmayacaksınız.
D) İnşallah, bugünden sonra bir daha bizi rahatsız etmez.
E) Kardeşim, öğleden sonra beni bir daha telefonla arayabilir.

16. (I) Okumaya başlamadan önce oturacağım yeri seçerim. (II) Kimi şiirleri sesli okuduğumdan, örneğin yatarak şiir okuyamam. (III) Herkes gibi şiirleri, onları yazanlar kadar güzel okumak isterim. (IV) Şiir okumanın insanı dinlendirdiğini, gönlünü ferahlattığını bilirim. (V) Çocuklarıma da şiir okumanın zevkini tattırmak, şiiri sevdirmek hayalidir.

Paragraftaki numaralanmış cümlelerin hangisinde eşitliğe dayalı karşılaştırma yapılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Doğru Seçenekler

1-B 2-B 3-A 4-D 5-A 6-A 7-D 8-A 9-D 10-D 11-B 12-D 13-C 14-C 15-E 16-C